

«A szökevények útja.»

Mályusz Elemérnek *A vörös emigráció* c. történeti tanulmányosorozata, mely a *Napkeletben* immár befejezéshez közeledik, oly páratlan érdeklődést keltett nemcsak a magyar olvasók körében, hanem külföldön is, hogy egy müncheni kiadó most német nyelven jelentette meg a művet. (Sturm auf Ungarn. Volkskommissäre und Genossen im Auslande. Südost-Verlag. München.)

Bizonyára európai érdek is, hogy e könyv minél szélesebb rétegekben megismertesse a külföldön történetünk e sötét fejezetét s feltárja belső, majd az emigrálás után külsővé kényszerült ellenségeink pokoli ármánykodásait, a *Napkelet* azonban úgy vélte, hogy mindenekelőtt *nemzeti érdeket* szolgál, amikor e szörnyű krónikát, a jövő fenyegetéseinek e világító lámpáját a magyar közönségnek átadja s mint első hívja fel a figyelmet izgalmas tartalmára és intő tanulságaira.

A magyar sajtóban a *Magyarság* ismerte fel és méltatta először a *Napkelet* tanulmányosorozatának jelentőségét: Milotay István «A szökevények útja» címmel egy kiváló vezércikkben emlékezik meg Mályusz Elemér művéről s többek közt ezeket írja:

«...Bocsássuk előre mindjárt, borzasztó könyv. Lélegzetállító és öklöt összeszorító tények és tanuságok tárháza. Hajmeresztőbb minden bűnügyi regénynél, sokszor fantasztikusabb a legképtelenebb kalandorfilmnél. Lapozgatása közben az ember lépten-nyomon fölteszi magának a kérdést, lehetséges-e együtt ennyi aljasság, ennyi hazugság, ennyi gyü-

lölet, ennyi bosszúszomj, ennyi erkölcsi hitványság, ennyi lelki aberráció s mindez meghatványozva a gonosztevők leleményességének, szívósságának olyan mértékével, amely dantei mélységeket és távlatokat nyit ugyanazon őrült cél szolgálatában! Soha politikai csoport vagy társaság az emigráció fogalmát úgy meg nem gyalázta, mint az októbrizmusnak és a kommunista rémuralomnak ez a szökevény hada.

Mályusz Elemér könyve pompás, mindenre kiterjedő adatgyűjteménye ennek a tevékenységnek. Nincs egyetlen mozzanata, amely figyelmét elkerülné. A zszurnalisztikai dokumentumoktól kezdve az úgynevezett politikai akciók, komplottok, besugások, merénylettervek, információs hadjáratok szövevényes útjain keresztül mindent felkutat, feljegyez, összefoglal, egymással viszonylatba állít, hogy fejtegetései nyomán mint egy szörnyű egész, egy szörnyű tervszerűség bontakozzék ki az olvasó előtt mindaz, amire a hazaárulás szó olyan szegény, semmitmondó, vértelen megjelölés. Közbe-közbe élethű portrékat, lelki, erkölcsi és szellemi arcképeket rajzol az emigráció vezetőtényezőiről, legjellemzőbb alakjairól a tárgyilagosságnak azzal a fölnyével és hidegségével, amely mögött az utálat és fölháborodás megbántott ösztönei égnek és reszketnek.

Mályusz sorra veszi az évek és események egymásutánjában ennek az emigrációs agitációnak legfőbb, hogy azt mondjuk, történelmi mozzanatait. A bécsi sajtóközpontnak a fehér terrortól gyártott rémhirei, ennek az egész Nyugateurópát és Amerikát behálózó

sajtómaffiának munkássága, a Fimmen-féle gazdasági világbojkott eszelős kísérlete, a szovjet lengyel offenzívájának kihasználása mind ugyane cél érdekében történik. Végigkísérjük nyomról-nyomra Jásziék, Károlyiék, Kunfiék összeköttetéseit, aknamunkáját a csehekkal, szerbekkel, románokkal karöltve. A legjobb barátságban, intimitásban mindazokkal, akik bennünket szétraboltak és ma is legigázva tartanak. Nekik dolgoznak, mikor meg akarják alapítani a Duna-konföderációt, az Ausztriával és Csonkamagyarországgal bővített kisántántot. Mindezt a demokrácia, a haladás és a világbéke nevében, mint világpolitikai szükségességet. Egy szavuk sincs a trianoni égbekiáltó igazságtalanság ellen, sőt helyeslik azt és meg akarják szilárdítani, állandósítani, konszolidálni a hódítók segítségével és azok barátságára támaszkodva. Feltáru előtünk rettenetes munkájuk, az a léleklusztító mérgezés, melyet Erdélyben vagy Felsőmagyarországon az ottani magyarság ellen elkövetnek. Egy szavuk nincs ezek szenvedéseire, sőt azt az állapotot, mely osztályrészükül jutott, ki akarják terjeszteni Csonka-Magyarországra is. Fölvonulnak előtünk a bizalmas diplomáciai tárgyalások dátumai céljai, eszközei és argumentumai, Benesékkal, Avarescuékkal, a szerbekkel, a francia radikálisokkal, az angol vagy a francia szocialista zszurnalizmus tényezőivel. Olvassuk a megszállt területeken alapított újságjaik gyalázkodásait Magyarországgal szemben, az elnyomott magyarság naponkénti elárulását s hízelgésüket a zsoldban tartó kormányok érdekében. Hogy ragadnak meg minden kínálkozó alkalmat, kicsinyt és nagyot egyaránt, minden lehetőséget, amelybe terveik és reményeik horgonyát beleakaszthatják! A pécsbaranyai háromszög kérdése, a király hazatérése, a nyugatmagyarországi

konfliktusⁿ mind kínálkozó ürügy és jogcím a nyugati és a kisántántközvélemény heccelésére. Új megszállásra ösztönzik a rablókat, új beavatkozásra, hogy azok segítségével még egyszer az álmodott hatalom birtokába kerüljenek. Ahasvérus egy változata alkudozik itt; az dühöng, futkos, átkozódik; szennyet, epét és lángot okádik, hogy ezer év becsületét s egy szerencsétlen nép utolsó életlehetőségét elrabolja.

És mindezek az emberek nyolcvan százalékban magyar nevet viselnek, anélkül, hogy a magyarsághoz bármilyen lelki, vagy erkölcsi közösség fűzné őket. Vezérek szinte hangadók voltak a háború előtti és alatti magyar sajtóban, publicisztikában, tudományban, pártéletben. A liberális Magyarországon nőttek nagyra és tettek szert befolyásra, hogy a két forradalomban aztán nyakára üljenek sajtónak, irodalomnak, közkormányzatnak egyaránt. Mi sokat beszéltünk, háborogtunk, szörnyűködtünk rajta az elmúlt tíz esztendő alatt, hová elnyúltak ennek az emigrációnak hosszú körmei, milyen messzeségekig elhatott lehellete és próbáltuk lemérni mindazt az erkölcsi és politikai kártevést, melyet munkájuk Magyarországnak és a magyar nemzetnek jelentett. De csak most Mályusz Elemér könyvéből néz vissza ránk, mint egy Meduza-fejű valóság, mi volt mindez a maga pokoli embereivel, pokoli céljaival és pokoli eszközeivel!»

Bánk-bán a kolozsvári pályázaton.

Az irodalomtörténet kezdettől fogva úgy tudta, hogy Katona Bánk-bánt beküldte a kolozsvári pályázatra. Ezt maga Katona mondja Bánk-bán kiadásának előszavában: «Ötödik éve, hogy készítettem e darabot, mikor az Erdélyi Múzeumban a kolozsvári leendő játékszintől felszólítás hirdettetett... valójában a híre el is némult, vagy legalább én nem tudok